

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 2

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
соціалізація та соціальна адаптація особистості”,
м. Київ, МАУП, 14 травня 2010 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім О-72 “Персонал”, 2010 —

Вип. 2 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: соціалізація та соціальна адаптація особистості”, м. Київ, МАУП, 14 трав. 2010 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), О. Л. Туриніна (відп. ред.). — 2011. — 208 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: соціалізація та соціальна адаптація особистості”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011

Н. П. Христинченко

Вища освіта в Україні: специфіка,
проблеми та шляхи адаптації
до Болонського процесу 100

О. М. Міхатуліна

Інноваційні форми навчання в системі
вищої юридичної освіти 104

О. Л. Пелих

Розвиток сучасної української освіти
та проблеми соціалізації молоді 109

В. В. Губар

Проблеми нормативно-правового
забезпечення дистанційного
навчання у ВНЗ 113

Я. Ф. Медвідь, О. М. Поповичук

Роль освіти в соціалізації
студента-юриста 117

М. М. Кудря

Національна ідентичність
та складові її формування 121

З. І. Рогач

Соціальна адаптація безпритульних
дітей у сучасному українському
соціумі 126

Д. О. Медведовська

Стисла характеристика змін
у змісті навчання у Великій Британії
у 80-х роках ХХ ст. 131

О. В. Соболевська

Роль самоосвіти в самоідентифікації
особистості 134

В. В. Зарва

Національна освіта як запорука міцного
та стабільного політичного
майбутнього країни 140

Р. І. Литовченко

Активність студентів — основа
ефективності навчальних занять 143

О. В. Котеньова

Юридична освіта в умовах сьогодення ... 147

О. Г. Башук

Засади освітньо-виховного процесу
за діалогом Платона “Закони” 150

І. М. Николин

Бар’єри міжособистісного
спілкування в процесі
професійного становлення
студентської молоді 156

І. О. Сєдаков

Інновації в сучасному освітянському
просторі: ДІМА-технологія 161

Ю. В. Єсаулов, М. Ф. Медвідь

Роль еко-правової освіти в соціалізації
студента-правника 167

В. В. Федорова

Проблематика корпоративної
етики сучасного українського
підприємства 170

В. О. Заяць

Маркетинг кадрів як проблема кадрового
забезпечення організації 173

Н. О. Гринчишин

Проблеми якості середньої загальної
освіти 177

А. В. Безсмертний

Актуальні проблеми модернізації
та ефективності педагогічної освіти 180

Ф. М. Медвідь, Я. П. Пом’ян

Інноваційний розвиток освіти України:
сучасний стан і перспективи 183

А. О. Серпінський

Політична соціалізація молоді як фактор
впливу на легітимність влади 189

О. Є. Маньковська

Освіта України ХХІ ст.:
інтеграційні процеси 193

О. В. Бастун, Р. І. Буга

Політична соціалізація молоді в умовах
розбудови стратегії національної
безпеки України 196

І. Ю. Кулаковська

Політична соціалізація молоді в Україні:
проблеми і перспективи 200

М. О. Сурженко

Вплив освіти на політичну соціалізацію
і політичну культуру особистості 205

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СПЕЦИФІКА, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 2, 2011, 100–103

Розвиток суспільних відносин, соціально-економічні й політичні зміни в Україні та входження її до світового співтовариства потребують структурної реформи системи вищої освіти, її модернізації відповідно до положень Болонської декларації.

Запровадження Болонського процесу базується на шести ключових принципах: введення двоциклового навчання, запровадження кредитної системи, контроль якості освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників, забезпечення привабливості європейської системи освіти.

Через відмінність української вищої освіти від європейської та невизнання вітчизняного диплома в Європі, впровадження в Україні новітньої моделі організації навчального процесу потребує проведення серйозних реформ, і для досконалого втілення Болонського процесу у вітчизняну освіту потрібно:

- визначення статусу (місця) освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” і “магістр” у сфері праці;
- визначення категорії “кваліфікація” випускника ВНЗ (академічна або професійна) та принципів її встановлення;
- затвердження нового переліку спеціальностей і спеціалізації бакалаврів і магістрів та відповідних кваліфікацій згідно з потребами

ринку праці України та європейськими вимогами;

- розробка та затвердження нового покоління галузевих стандартів вищої освіти нових спеціальностей і спеціалізацій освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр” і “магістр” з урахуванням особливостей КМСНОП і можливістю укрупнення дисциплін на основі програм підготовки бакалаврів і магістрів;
- розробка та вдосконалення навчальних і робочих навчальних планів з урахуванням кредитно-модульної системи організації навчального процесу та на підставі структурно-логічних схем, що містяться у програмах підготовки бакалаврів і магістрів, із метою забезпечення фундаментальності, сучасності, практичної спрямованості та міждисциплінарних зв’язків.

Запровадження кредитно-модульної системи сприяє використанню відповідної моделі організації навчального процесу, яка базується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (кредитів), що зменшує навантаження на студентів, оскільки зумовлює відсутність сесій, а навчання відбувається таким чином, що впродовж семестру студенти складають

модулі, сума результатів яких і є семестровою оцінкою. Відповідно до Болонського процесу, контроль якості навчання у структурних підрозділах з боку керівництва передбачає:

- факультетський і ректорський контроль знань студентів за циклами дисциплін і рівнями підготовки;
- планові й позапланові перевірки якості проведення викладачами навчальних занять (на рівнях кафедр, факультету, університету);
- контроль і аналіз планування, організації та рівня ефективності самостійної роботи студентів;
- контроль організації та якості проведення практик;
- планові комплексні перевірки навчально-методичної роботи інститутів, факультетів і кафедр, зокрема якості планування та організації навчальної і методичної роботи;
- аналіз ефективності науково-методичної роботи на кафедрах і факультетах, а також значущість ролі методичної комісії факультету (інституту) в управлінні якістю навчання;
- вивчення думки студентів про якість викладання, що є обов'язковою умовою при переобранні викладачів;
- аналіз участі студентів у плануванні та організації навчального процесу;
- контроль організації та проведення семестрової атестації студентів, дипломного проектування та захисту;
- проведення експертизи навчально-методичних матеріалів і моніторингу інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін та спеціальностей через створення бази даних інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу.

Усі зазначені аспекти контролю якості навчання нерозривно пов'язані з підвищенням рівня мотивації студентів до навчання, що досягається за допомогою:

– удосконалення рейтингових систем оцінювання знань, підвищення ступеня відкритості та оперативності доведення результатів оцінювання до студентів, а в перспективі – створення баз даних і відповідних сайтів рейтинг-листів (РСО);

– удосконалення схем визначення інтегральних рейтингів студентів за кожний семестр (навчальний рік) і відповідності термінів засвоєння певної програми підготовки;

– упровадження заходів щодо стимулювання студентів на підставі їхніх індивідуальних інтегральних рейтингів із використанням іменних і державних студентських стипендій, преміювань тощо;

– удосконалення процедури відбору бакалаврів на магістерську підготовку відповідно до їхніх індивідуальних інтегральних рейтингів;

– підвищення рівня проведення факультетських та університетського конкурсів дипломних проектів і робіт;

– залучення студентів до науково-дослідної та інженерно-конструкторської роботи у різних організаційних формах, зокрема, у вигляді створення СКБ для виконання замовлень малих підприємств і фірм, а також запровадження конкурсів студентських наукових праць та інженерних розробок;

– поширення практики проведення академічних і факультетських конкурсів (олімпіад) як фахових, так і з окремих дисциплін, а також активізація участі університетських команд в українських і міжнародних змаганнях.

Привабливість ЄПВО повною мірою сприймається українською університетською спільнотою та студентством, проте не завжди є розуміння стратегічної мети Болонського процесу, його

пріоритетів, а головне — немає чіткого усвідомлення власного місця в ньому, а також відсутня програма конкретних дій з імплементації принципів Болоньї у вітчизняний освітній простір та інтеграції України в ЄПВО.

Необхідне чітке розуміння того, що Болонський процес не передбачає уніфікації змісту освіти та нівелювання національних особливостей освітніх систем країн-учасниць. Кожна країна має зберегти національну самобутність і надбання у змісті освіти й підготовці фахівців, гармонійно поєднуючи їх з інноваційними прогресивними підходами до організації вищої освіти, властивих ЄПВО.

Одним з об'єктивних обмежень щодо інтеграції української системи вищої освіти до Європейського простору є невизначеність перспектив і принципів взаємовідносин України та ЄС. Незавершеність адаптації національного законодавства до стандартів європейського права, а також неготовність європейських країн та ЄС до ліквідації міграційних перешкод для громадян України суперечать принципу мобільності у Болонському процесі та не дають можливості повною мірою реалізувати його в Україні.

В Україні Болонський процес гальмується відсутністю у сфері освіти громадських структур, які б співпрацювали з асоціаціями освіти, та наукових досліджень Європи; бракує також інформаційного обміну та інформування громадськості про переваги ЄПВО; недостатньо проводиться відповідних самостійних наукових і соціологічних досліджень.

Участь України в Болонському процесі потребує системної реорганізації національного простору вищої освіти з акцентуванням уваги на проблемних стратегічних напрямках, і основні зусилля пропонується сконцентрувати на реалізації **наступних заходів**:

1. Завершення розробки та прийняття необхідної законодавчо-нормативної бази задля реформування національ-

ного освітнього простору відповідно до зобов'язань України як країни — учасниці Болонського процесу.

2. Реформування структури органів державної влади, які відповідають за вищу освіту, з метою оптимізації мережі ВНЗ України.
3. Створення системи оцінки якості вищої освіти за європейськими стандартами і нормами.
4. Реалізація комплексного підходу до запровадження системи *ECTS* із урахуванням змістовного аспекту програм і наближення навантаження викладачів до європейських стандартів.
5. Розширення об'єднаної діяльності ВНЗ України та ВНЗ інших країн щодо запровадження спільних програм і присвоєння спільних ступенів.
6. Наявність державних гарантій і фінансового забезпечення мобільності студентів та професорсько-викладацького складу в міжнародному освітньому просторі.
7. Поглиблення соціального партнерства ВНЗ з роботодавцями, громадянами і соціальними об'єднаннями, а також залучення їх до процесу вироблення і прийняття рішень щодо проблем вищої освіти. Створення системи гарантій співробітництва студентства, профспілок, бізнес-партнерів у рамках Болонського процесу, зокрема, для постійного збільшення обсягів працевлаштування випускників першого циклу — бакалаврів.
8. Законодавче та інституційне забезпечення, фінансова підтримка процесу інтеграції вищої освіти, наукових досліджень і виробництва.
9. Розвиток соціального виміру Болонського процесу в напрямі забезпечення доступності вищої освіти всім верствам населення, а також впровадження принципу освіти протягом життя, освіти для дорослих і неперервної професійної освіти.

Література

1. *Сорбонська* декларація. — 25 трав. 1998. — Париж.
2. *Болонська* конвенція, спільна заява міністрів освіти країн Європи. — 18–19 черв. 1999. — Болонья.
3. *Конвенція* європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій. — 29–30 берез. 2001. — Саламанка.
4. *Комюніке* зустрічі міністрів вищої освіти країн Європи. — 18–19 трав. 2001. — Прага.
5. *Комюніке* конференції міністрів вищої освіти. — 19–20 верес. 2003. — Берлін.
6. *Тимчасове* положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців.
7. *Болонський* процес у фактах і документах (Сорбонна — Болонья — Саламанка — Прага — Берлін) / Упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. — Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. — 52 с.
8. *Товажнянський Л. Л., Сокол Є. І., Клименко Б. В.* Болонський процес: цикли, ступені кредити. — НТУ "Харківський політехнічний інститут", 2004. — 143 с.
9. *Національна* доповідь щодо вступу України в Болонський процес. — 31 с.
10. *Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І.* Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / За ред. В. Г. Кременя. — Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004 — 147 с.
11. *Журавський В. С., Згуровський М. З.* Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти. — К.: Політехніка, 2003. — 30 с.